

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሠ

በላቸው አንሺሶ

ሱልጣን አባተማም

አመልካች፡- ግብርና ምርት ማሳደጊያዎች አቅራቢ ድርጅት - ነ/ፊ.ጅ ዳንኤል ያሬድ

ተጠሪ፡- አቶ ጌታቸው ገድሌ - ቀረቡ።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው በሥራ ላይ ጉዳት ለደረሰበት ሠራተኛ የሚከፈልን የጉዳት ካሳ የሚመለከት ጉዳይ ነው።

ጉዳዩ የጀመረው በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ነው። የአሁኑ ተጠሪ በመሠረቱት ክስ በሥራ ላይ በደረሰባቸው አደጋ የጉዳት ካሳ እንዲከፈላቸው ጠይቀዋል። አመልካችም ለክሱ በሠጠው መልስ ደመወዛቸው ሳይቋረጥ አሳክሞ መዳናቸው ሲረጋገጥ ወደ ሥራ መልሷቸው እየሠሩ በመሆኑ በተጨማሪ ካሳ ሊከፈላቸው አይገባም በማለት ተከራክሯል። ፍ/ቤቱም የግራ ቀኝን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ከጉዳቱ አገግሞ ሥራ መጀመሩ በራሱ የጉዳት ካሳን የሚያስከለክለው ባለመሆኑ አመልካች ለተጠሪ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት የጉዳት ካሳ እንዲከፈላቸው ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ላይ ለፌ/ክፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢያቀርብም ፍ/ቤቱ መ/ሰጪን መጥራት ሳይችልገው ይግባኝን ሠርዞታል።

የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሳኔ ላይ ሲሆን አመልካች በቅሬታው ተጠሪ በደረሰባቸው አደጋ ታክመው ወደ ሥራቸው የተመለሱና የመስራት ችሎታቸው የቀነሰ ወይም ችሎታቸውን ያጡ ወይም ገቢያቸው ያልቀነሰ በመሆኑ፣ የተጠሪ ሁኔታ የተሻሻለ ወይም የተባባሰ ለመሆኑ በድጋሚ እንዲታከሙ ጠይቀን ዳግማዊ ምኒሊክ ሆስፒታል በድጋሚ ለማክም ፈቃደኛ ባለመሆኑ ፍ/ቤቱ የሕክምና ምርመራው እንዲካሄድ ትዕዛዝ መስጠት ሲገባው ይህንን አለማድረግ አመልካች የመንግሥት ልማት ድርጅት በመሆኑና ለደረሰው ጉዳት በገባው የመድን ሽፋን ባለመኖሩ ጉዳት ካሳው ሊከፈል የሚገባው በመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ መሠረት ሆኖ ሃላ በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት እንዲከፈል መወሰኑ እንዲሁም ጉዳት ካሳው መጠን ሊሠላ የሚገባው ጉዳቱ በደረሰበት ጊዜ ተጠሪ በሚያገኙት ገንዘብ እንጂ ከረጅም ዓመት በኋላ በአድገት ባገኙት የደመወዝ መጠን በመሆኑ የሥር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ሊሻር ይገባል በማለት አመልክቷል።

ይህ ችሎትም ተጠሪ ከደረሰባቸው ጉዳት ታክመው ተሸሏቸው ወደ ሥራ የተመለሱና የቀድሞ ስራቸውን እያከናወኑ በመሆኑ በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 103/3/4/ መሠረት የተጠሪ ሁኔታ መሻሻሉ ወይም መባባሱ በሕክምና ሳይረጋገጥ ጉዳት ካሳ አመልካች ሊከፍል አይገባም የሚለውንና የአመልካች ቅሬታና ሌሎች ነጥቦችን ለመመርመር ሲባል አቤቱታው ለሠበር ችሎት እንዲቀርብ ለማድረግ ተጠሪም ቀርበው ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በቃል አሠምተዋል። ችሎቱም የሠበር አቤቱታ የቀረበበትን ውሳኔ አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች አኳያ እንደሚከተለው መርምሯል።

ከፍ ሲል እንደተገለፀው ተጠሪ በስራቸው ላይ እያሉ ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑ በግራ ቀኝ አልተካደም። ተጠሪም ለዚህ አደጋ የጉዳት ካሳ ሊከፈለኝ ይገባል ሲሉ አመልካች ሊከፈላቸው አይገባም ይከፈል ቢባል እንኳን ሊከፈላቸው የሚገባው በአ/ቁ 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት ሳይሆን በመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ መሠረት ሲሆን መጠኑም ሊሠላ የሚገባው ጉዳቱ በደረሰ ጊዜ ያገኙ በነበረው ደመወዝ ነው በማለት ተከራክሯል።

ስለሆነም በዚህ ችሎት መልስ ማግኘት የሚያስፈልጋቸው ጭብጦች

1. አመልካች ለተጠሪ የጉዳት ካሳ ሊከፍል ይገደዳል ወይ?
2. ይገደዳል የሚባል ከሆነ በየትኛው ሕግ መሠረት ነው ጉዳት ካሳው ሊከፈል የሚገባው?
3. መጠኑን የሚሠላው እንዴት ነው? የሚሉት ሆነው አግኝተነዋል።

1ኛውን ጭብጥ በተመለከተ በተጠሪ ላይ ጉዳት የደረሰ መሆኑን አመልካችም አልተከራከረም ከክርክሩ ሂደትም በተጠሪ ላይ የደረሰው የጉዳት መጠን 20% ቋሚ የአካል ጉዳት መሆኑ በሃኪሞች ቦርድ መረጋገጡን ተረድተናል በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 107 መሠረት ማንኛውም በሥራ ላይ የሚመጣ ጉዳት የደረሰበት ሠራተኛ እንደ ጉዳቱ አይነትና መጠን ክፍያ እንደሚደረግለት ይደነግጋል። በተያዘው ጉዳይ አመልካች ለተጠሪ ካሳ ሊከፍል አይገባም በማለት የሚከራከረው የአካል ጉዳት ማለት የመስራት ችሎታ መቀነስን ወይም ማጣትን የሚያስከትል ሁኔታ በሥራ ላይ የሚደርስ ጉዳት መሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 99/1/ ሥር የተመለከተ በመሆኑና ተጠሪ ግን አደጋ የደረሰባቸው ቢሆንም ታክመው ስለተሻላቸው የቀድሞ ስራቸውን ያለምንም ችግር እየሠሩ በመሆኑ የመስራት ችሎታቸው ሳይቀንስ ወይም ችሎታቸውን ሳያጡ ወይም ገቢያቸው ሳይቀንስ ካሳ ሊከፈላቸው አይገባም በማለት ነው። በእርግጥ በአዋጁ አንቀጽ 99/1/ ሥር “የአካል ጉዳት” ማለት የሠራተኛውን የመስራት ችሎታ መቀነስ የሚያስከትል ወይም ጭራሹንም ችሎታውን የሚያሳጣ ጉዳት ነው ተብሎ ተተርጉሟል።

እዚህ ላይም መነሳት ያለበት ጉዳይ “የመስራት ችሎታ” በማለት በድንጋጌው የተመለከተው ሠራተኛው ጉዳት በደረሰበት ጊዜ ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመስራት የሚያስችለውን ችሎታ ብቻ ነው ወይስ ሠራተኛው ከአደጋው በኋላም ቢሆን ሊሠራ የሚችለውን ማንኛውንም ሥራ የመስራት ችሎታ ነው? የሚለው ነጥብ ነው። ይህን ነጥብ ግልጽ ለማድረግ የአዋጁ አንቀጽ 99/1/ የእንግሊዝኛውን ትርጉም ማየቱ ጠቃሚ ይሆናል።

“Disablement” means any employment injury as a consequence of which there is a decrease or loss of capacity to work /ስርዝ የተጨመረ/

ከዚህ የእንግሊዝኛ ትርጉም በግልጽ መረዳት እንደሚቻለው የአካል ጉዳት ሠራተኛው ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመስራት የሚያስችለውን የተወሰነ ችሎታውን ብቻ የሚመለከት ሳይሆን በአጠቃላይ ወደፊትም ሠራተኛው በሌሎች የሥራ መስኮች ተሠማርቶ ሌሎች ሥራዎችንም ለመስራት የሚያስችለውን ችሎታ /capacity to work/ የሚመለከት ነው አንድ ሠራተኛ እስከመጨረሻው በመጀመሪያ የተቀጠረበትን ሥራ በመስራት ሳይገደብ ወደፊትም የተለያዩ ሥራዎችን ለመስራት የሚችል መሆኑ ይገመታል። ሕጉም የአካል ጉዳትን ለማያያዝ የፈለገው ሠራተኛው አደጋ በደረሰበት ጊዜ ይሠራ የነበረውን ሥራ ለመስራት የሚያስችለው ውሱን ችሎታ ጋር ብቻ ሳይሆን ይልቁንም የሠራተኛው ወደፊት በተለያዩ የሥራ መስክ ተሠማርቶ ለመስራት ከሚያስችለው አጠቃላይ የመስራት ችሎት ጋር ነው። በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ በአደጋው ምክንያት 20% ቋሚ የአካል ጉዳት የደረሰባቸው ለመሆኑ በሀኪሞች ቦርድ ተረጋግጧል። ይህንንም አመልካች አልካደም ይህ የደረሰባቸው ጉዳት ደግሞ ምንም እንኳን አሁን የሚሠሩትን ሥራ በአግባቡ መስራት ቢያስችላቸውም ጉዳቱ ወደፊት የተለያዩ ሥራዎችን ለመስራት ከሚያስችላቸው ችሎታ አኳያ ሊመዘን ይገባል። በመሆኑም አመልካች ተጠሪው አደጋ በደረሰባቸው ጊዜ ሲሰሩ የነበረውን ሥራ ያለችግር በመስራታቸው ብቻ ችሎታቸው አልቀነሰምና ካሳ ሊከፍል አይገባም በማለት ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የለውም።

ለላው አመልካች የሚከራከርበት ነጥብ የሠራተኛው ሁኔታ የተባባሰ ወይም የተሻሻለ ወይም ትክክል ያልሆነ ምርመራ ተደርጎለት ከሆነ ሠራተኛው በድጋሚ እንዲመረመር ሊደረግ ስለሚችል በዚህ መሠረት በድጋሚ ተመርምረው ውጤቱ ሳይታወቅ ካሳ ሊከፍል አይገባም የሚል ነው። በእርግጥ አመልካች እንዳለው የሠራተኛው ሁኔታ ተሻሻሏል ወይም ተባብሷል የሚባል ከሆነ በአዋጁ አንቀጽ 102/3/ መሠረት ሲጠየቅ ድጋሚ ሕክምና ሊደረግ እንደሚችል አዋጁ ይፈቅዳል። በተያዘው ጉዳይ አመልካች የተጠሪ ሁኔታ ተሻሻሏል የሚል ከሆነ ይህንን የማስረዳት ሽክም አለበት። ይህንን የማስረዳት ሽክም ግን በቂ ማስረጃ በማቅረብ አልተወጣም። ድጋሚ ምርመራ እንዲደረግ የዳግማዊ ምኒሊክ ሆስፒታልን ጠይቆ ሆስፒታሉ ፈቃደኛ አለመሆኑን ከመግለጽ በቀር ሌላ ያቀረበው ማስረጃ የለም። ወይም ተጠሪን በድጋሚ እንዲመረመሩ ጠይቆ ተጠሪው ፈቃደኛ ባለመሆናቸው ምርመራው ያልተደረገ መሆኑን አልገለጸም። በመሆኑም ቀደም ሲል ተጠሪ ተመርምረው 20% ቋሚ የአካል ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን በሀኪሞች ቦርድ የተረጋገጠው ሁኔታ ስለመሻሻሉ ያቀረበው ማስረጃ ሳይኖር ተጠሪ የቀድሞ ሥራቸውን መስራት በመቀጠላቸው ብቻ የጉዳት ካሳ ሊከፍል

አይገባም በማለት ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት ስለሌለው የሥር ፍ/ቤቶች የጉዳት ካሳ ሊከፍል ይገባል በማለት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለውም።

2ኛውን ጭብጥ በተመለከተ አመልካች የመንግሥት የልማት ድርጅት መሆኑ አከራካሪ አይደለም። በአዋጁ አንቀጽ 109/1/ ሥርም በሕ/ስምምነቱ በሌላ አኳኋን ካልተመለከተ በቀር በአዋጁ ለሚሸፈኑ የመንግሥት ድርጅቶች ሠራተኞች የሚሠጠው የጉዳት ካሳ አሠሪው በገባበት የመድንን ዋስትና ወይም በመንግሥት የጡረታ ሕግ መሠረት ካሳው እንደሚከፈል ያመለክታል። ድርጅቱ መድን ያልገባ ከሆነ በመንግሥት የጡረታ ሕግ ለሚሸፈኑ ሠራተኞች የመንግሥት የጡረታ ሕግ ተፈጻሚ እንደሚሆን ንዑስ ቁጥር 2 አስቀምጧል።

የመንግሥት ሠራተኞች የጡረታ አዋጅ ቁጥር 345/95 ጉዳት ለደረሰበት ሠራተኛ የሚከፈለው ካሳ መጠን የመንግሥት ሠራተኛው ጉዳት ከደረሰበት ወር በፊት ይከፈለው በነበረው መደበኛ የወር ደመወዙ 45% በአምስት ዓመት ተባዝቶ የሚኘው ሂሳብ በመንግሥት ሠራተኛው ላይ በደረሰው ጉዳት መቶኛ ተባዝቶ እንደሆነ አንቀጽ 33 ያመለክታል።

ተጠሪ አመልካች የደረሰውን የጉዳት ዓይነት አመልካች የመድን ዋስትና ገብተው በማለት ያቀረቡት ክርክር ስለሌለ ጉዳቱ መድን ያልተገባለት መሆኑን አምነው እንደተቀበሉት ያስቆጥራቸዋል። አመልካችም የመንግሥት የልማት ድርጅት በመሆኑና ለጉዳቱ መድን ሽፋን ያልገባ በመሆኑ ተፈጻሚነት የሚኖረው የመንግሥት ሠራተኞች የጡረታ አዋጅ ላይ የተመለከተው የካሳ መጠን ነው። ስለሆነም አመልካች በአ/ቁ. 377/96 አንቀጽ 109/3/ መሠረት ካሳው እንዲከፈል የተሠጠው ውሳኔ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

የመጨረሻውን ጭብጥ በተመለከተ ከፍ ሲል በተገለፀው የመንግሥት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ ቁጥር 345/95 አንቀጽ 33 የካሳው መጠን የሚሠላው ሠራተኛው ጉዳት ከደረሰበት ወር በፊት ይከፈለው በነበረው መደበኛ የወር ደሞዙ መሠረት ነው። በተያዘውም ጉዳይ ለተጠሪ የሚከፈለው የካሳ መጠን ሊሠላ የሚገባው በተጠሪ ላይ ጉዳቱ ከደረሰበት ከሠኔ 20/1999 ዓ.ም. በፊት በነበረው ወር ይከፈላቸው በነበረው መደበኛ የወር ደመወዝ መሠረት እንጂ ከጉዳቱ በኋላ በእድገት ባገኙት ደመወዝ መሠረት ሊሆን አይገባም።

ው ሣ ኔ

1. ፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 36135 በ01/05/2001 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ እና የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 75693 በ28/05/2001 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ ተሻሽለዋል።
2. አመልካች ለተጠሪ የጉዳት ካሳ የመክፈል ግዴታ አለበት።
3. የጉዳት ካሳውም ሊሠላ የሚገባው በአ/ቁ. 345/95 አንቀጽ 33 መሠረት ተጠሪ ከሠኔ 20/1999 ዓ.ም. በፊት በነበረው ወር ይከፈላቸው በነበረው የወር ደመወዝ መሠረት ነው ብለናል።
4. ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ።
መዝገቡ ተዘግቷል። ለመ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።